

MORS VENIT VELOCITER

Za Václavem Mezřickým

Někdejší vědecký pracovník Ústavu státu a práva ČSAV *doc. JUDr. Václav Mezřický*, významná osobnost v oblasti environmentalistiky a práva životního prostředí, zemřel 26. března.

První léta života *Mezřického* se pojí s Kolínem, kde se 11. listopadu 1934 narodil v rodině veterináře *MVDr. Václava Mezřického*, vyhlášeného porodníka hovězího dobytka, mj. autora díla *Neploidnost skotu, její příčiny a tlumení* (1936). Od mala se sžíval s venkovem v krajině uhlazené klidným tokem Labe a dotvářené tisíciletou činností lidí, nejen vzhledem k otcovu zaměstnání, ale i pod vlivem matky z rolnického rodu. Krátce po okupaci českých zemí se *Václavu Mezřickému* narodil bratr *Jiří*, kterého o pět let starší *Václav* v roce 1943 zachránil, když se ho kluk z *Hitlerjugend* ze sousedství pokoušel oběsit na okapové rouře. Otcova zvěrolékařská práce pro venkovské obyvatelstvo pomohla rodině přežít protektorátní léta s jejich potravinovou nouzí, ale zážitky z porážek zvířat zanechaly ve *Václavovi*, jak vzpomínal, „*apokalyptický pohled na svět*“. Od mala také vnímal sociální rozvrstvení ve společnosti, otcův odstup vůči venkovským zákazníkům, jejichž zvířata léčil, i sociální rozdíly mezi dětmi ve škole. Po válce četl *Gisevia*, *Huxleyho*, *Peroutku*, *Churchillovy* válečné projevy, vnímal následky únorového převratu v roce 1948 a následné politické procesy. Tyto zkušenosti formovaly vztah *Mezřického* k lidem i tehdejšímu politickému uspořádání. Soudil, že se bude „*pohybovat v režimu, který má tak vražedné rysy jako nacismus*“. Nevyhýbal se kontaktům s lidmi z různých společenských vrstev, ale přátele si vybíral pečlivě.

Po maturitě toužil po studiu filosofie, ale otec mu řekl, že „*jediný filosof, kterého jsme měli, byl Masaryk*“. A tak tedy začal *Václav Mezřický* v roce 1953 studovat v Praze práva. Leč krátce před státními závěrečnými zkouškami neobstál při třídně-politických prověrkách a studium musel přerušit. Nastoupil vojenskou službu. Až poté mohl ve studiu pokračovat; promoval v roce 1960. Dalších pět let byl činný v advokacii. V roce 1965 vycestoval jeho bratr *Jiří* (architekt, projektant a posléze také úspěšný malíř) s manželkou do Rakouska; již se nevrátili (až na počátku devadesátých let začal *Jiří Mezřický* působit opět v českých zemích a na Slovensku). V souvislosti s politickým uvolněním, kdy byl na místo generálního prokurátora jmenován dosavadní předseda Městského sdružení advokátů v Praze *JUDr. Miloš Čeršovský*, vybral si *Václava Mezřického* jako tajemníka. V této funkci se kromě jiného podílel na rehabilitacích vězňů z padesátých let. Po okupaci Československa bylo jasné, že „*hru prohráli*“, a z nástupu *Gustáva Husáka* k moci si *Mezřický* vyvodil, že nastává drsnější režim. Když se *Husák* stal v dubnu 1969 prvním tajemníkem ÚV KSČ, opustil *Václav Mezřický* prokuraturu.

Tedy *Václav Mezřický* nastoupil do Ústavu státu a práva ČSAV. Tak začala jeho akademická dráha. Kniha *The Limits to growth: a report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind* vzniklá pod vedením *Donelly Meadowsové* jako jeden z podkladů pro Konferenci OSN o životním prostředí člověka, která se konala ve Stockholmu v červnu 1972, vzbudila v *Mezřickém* zájem o environmentalistiku. Nejvýznamnějším tehdejším počinem na tomto poli byl *Mezřického* podíl na založení Ekologické sekce v rámci Biologické společnosti při ČSAV v prosinci 1978 společně s *Bedřichem Moldanem*, *Bedřichem Hadačem*, *Pavlem Trpákem*, *Věroslavem Samkem* a dalšími. Sekce vznikla jako základna

pro setkávání odborníků z různých oblastí nad ekologickými tématy. Členové sekce se systematicky zabývali všemi aspekty životního prostředí z pohledu přírodních, společenských i humanitních věd. Lidé ze sekce zpracovali na žádost z úřadu federální vlády *Rozbor ekologické situace v Československu*. Byla vyhotovena v roce 1984 ve dvaceti exemplářích. Některé její závěry byly dosti alarmující. *Mezřický* jeden výtisk okopíroval a předal disentu. Odtud si zpráva našla cestu do zahraničí; zveřejněna byla v *Le Monde* a dalších médiích. Tím si *Mezřický* vysloužil pozornost Státní bezpečnosti.

Práce v Ekologické sekci si *Mezřický* vážil. Věnoval jí mnohem víc úsilí než aktivitám pro Ústav státu a práva, jehož činnost za normalizace hodnotil kriticky. Odráží se to i na publikačních výstupech v *Právniku*, na jehož stránkách se *Václav Mezřický* začal projevovat až v osmdesátých letech, a to ještě jen sporadicky. Nejprve zde uveřejnil stať nazvanou *Teoretická východiska a metoda empirických výzkumů činnosti státních orgánů státní moci a správy ČSSR provedených v letech 1974–1978 Ústavem státu a práva ČSAV a Ústavem státní správy při vládě ČSSR* (1981, CXX, s. 807 a násl.). Nesrovnatelně významnější je kritická studie napsaná *Václavem Mezřickým* společně s *Janem Jeníkem* a *Evou Kružíkovou* analyzující stav životního prostředí a nedostatečnou úroveň jeho právní ochrany pod názvem *Systémové a právní problémy ochrany přírody* (1986, CXXV, s. 387 a násl.) Kromě toho *Mezřický* publikoval v *Právniku* již jen několik kratších prací (recenze a zprávy z vědeckých seminářů). S prací *Mezřického* v Československé akademii věd se pojí obsáhlá publikace autorského kolektivu vedeného právě *Václavem Mezřickým* nazvaná *Životní prostředí – věc veřejná i soukromá* (Práce, 1986), recenzovaná příznivě v našem časopisu *Zdeňkem Masopustem* (1987, CXXVI, s. 957 a násl.) a překlad *Ekologické syntézy* od *Paula Duvigneauda* (Academia, 1988). Avšak ani poté, co se *Mezřický* rozloučil s Ústavem státu a práva, na *Právnicka* nezanevřel. Připomeňme alespoň stati *Hodnocení důsledků investic pro životní prostředí* (1990, CXXIX, s. 193 a násl.) nebo *Základní otázky kodifikace životního prostředí* (2005, CXLIV, s. 209 a násl.), kde byl spoluautorem, a jeho poslední studii *Současné globální problémy a perspektivy globálního řízení* (2006, CXLV, s. 939 a násl.) dokládající, kam se v této době obrátil autorův badatelský zájem.

V létě 1990 se stal *Václav Mezřický* prvním náměstkem českého ministra životního prostředí *Bedřicha Moldana*. Společně s ním se *Mezřický* zasloužil o přípravu základní kostry environmentálních zákonů, které dodnes platí. Po výletu do světa politiky začal *Václav Mezřický* působit od roku 1991 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, kde se přičinil o vznik ústavu a posléze katedry práva životního prostředí, kterou – byv v roce 1993 habilitován po obhajobě práce *Teorie a praxe ekologické politiky* – několik let vedl. K tehdejšímu poměru na fakultě byl dosti kritický a ještě v roce 2002 to dával i veřejně najevo. Z té doby pochází větší počet *Mezřického* prací k problematice životního prostředí a globalizace. *Právník* přinesl recenze knih *Základy ekologické politiky* (1996, CXXXVI, s. 366 a násl.), *Environmentální politika a udržitelný rozvoj* (2006, CXLV, s. 861 a násl.) a *Globalizace a globální problémy* (2007, CXLVI, s. 1056 a násl.).

Václav Mezřický nebyl aktivní jen na pražské právnické fakultě, ale přednášel i v řadě dalších institucí v tuzemsku a také v zahraničí od Floridy po Čínu. V letech 2007/2008 působil jako generální sekretář Ústavního soudu.

Ve čtvrtek 29. března se s *Václavem Mezřickým* naposledy rozloučili jeho nejbližší v evangelickém kostele v Kutné Hoře. Odešel člověk, který si vážil přírody jako hodnoty, kterou je nutné chránit v zájmu nás samotných, muž s opravdovou starostí o naši existenci na Zemi, vědec, který usiloval vyvolat v myslích všech, kdož mu naslouchali, cosi zajímavého a přínosného.